

МОДЕЛЬНА ПРОГРАМА
«ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА. 9 КЛАС»
Галузь: мовно-літературна
для ЗСО (або класів/груп) з українською мовою навчання
35 годин; 1 година на тиждень

Авторський колектив:

Снегірєва Валентина Василівна – Інститут педагогіки НАПН України, старший науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури, кандидат педагогічних наук (науковий керівник);

Бушакова Оксана Валеріївна – Ліцей №4 міста Могилєва-Подільського Могилів-Подільської міської ради Вінницької області, вчитель-методист;

Горобченко Ірина Вікторівна – Центр професійного розвитку педагогічних працівників Горішньоплавнівської міської ради Полтавської області, директор, учитель-методист зарубіжної літератури;

Касенко Олександр Васильович – Новоукраїнський ліцей «Лідер» Новоукраїнської міської ради Кіровоградської області, вчитель-методист, Заслужений вчитель України

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Модельна навчальна програма «Зарубіжна література» для 9 класів закладів загальної середньої освіти розроблена відповідно до Концепції Нової української школи (2016), Закону України «Про освіту» (2017), Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898, модельної навчальної програми «Зарубіжна література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Снегірєва В.В., Бушакова О.В., Горобченко І.В., Касенко О.В.) і реалізує засадничі освітні принципи цих документів. Відповідно до державної освітньої політики в модельній програмі реалізовано такі *підходи* у викладанні зарубіжної літератури в основній школі:

особистісно-орієнтований підхід, що має на меті розкриття індивідуальності кожного учня через навчання як самостійну і значущу для нього діяльність;

компетентнісно-діяльнісний підхід реалізується через ключові компетентності, наскрізні вміння, знання і ставлення, прописані в стандарті й конкретизовані в програмі як види навчальної діяльності на уроках зарубіжної літератури й очікувані предметні й метапредметні результати навчання;

соціокультурний підхід забезпечується шляхом залучення в процесі вивчення програмових творів знань історико-культурного і соціокультурного характеру, які допоможуть учням осмислювати й оцінювати художні твори як культурні явища, як особливий спосіб пізнання світу, життя, людей;

комунікативний підхід пронизує всі аспекти та етапи діяльності учнів на уроках зарубіжної літератури: у досвіді читання, слухання, обговорення художніх і медіатекстів, співпраці в парах і групах та ін. послідовно розвивається вміння користуватися літературною мовою як інструментом висловлювання власних думок і почуттів.

Метою предмета «зарубіжна література» на етапі базового предметного навчання (7-9 класи) є засвоєння школярами духовних та художніх цінностей зарубіжної літератури, підтримка й розвиток в учнів та учениць інтересу до читання, виховання культури сприймання художньої літератури як мистецтва слова, формування умінь критично осмислювати художні тексти (медіатексти) та творчо використовувати їх для усної й писемної комунікації в різних життєвих ситуаціях.

Об'єктом навчання на уроках зарубіжної літератури є художній твір в його жанрово-родовій та історико-культурній специфіці. Осмислення твору відбувається в процесі системної діяльності школярів, як організованої вчителем, так і самостійної, спрямованої на розвиток навичок культури слухання, читання (вголос, мовчки, за ролями, аналітичного, вибіркового, коментованого тощо), спілкування, творчого й академічного письма.

Вивчення зарубіжної літератури в школі в контексті базової середньої освіти вирішує такі освітні завдання:

- формування ставлення до літератури як однієї з основних культурних цінностей народу (що відбиває його історію та менталітет) і людства (що містить загальнолюдські смисли);
- формування та розвиток уявлень про літературний твір як художній світ; як особливий спосіб пізнання життя;
- розвиток здатності сприймати, аналізувати, критично оцінювати та інтерпретувати художні (медіа) тексти, усвідомлювати картину світу, відображену в мистецьких творах, на рівні не тільки емоційного сприйняття, а й інтелектуального осмислення;
- засвоєння комунікативно-естетичних можливостей української мови на основі вивчення визначних творів зарубіжної літератури в кращих українських перекладах;
- розвиток через читання і вивчення класичної та сучасної зарубіжної літератури національно-культурної ідентичності учнів та учениць, формування їх громадянської позиції, уміння сприймати рідну культуру в контексті світової;
- виховання у читача культури формулювання власної думки, здатності аргументувати її та оформляти в усних та письмових висловлюваннях різних жанрів, брати участь в діалогах, дискусіях, грамотно й відповідально комунікувати українською (зокрема онлайн);

- виховання культури розуміння «чужої» позиції, а також толерантного ставлення до цінностей інших людей, культури інших епох і народів; розвиток здатності розуміти художні тексти й медіатексти, що відбивають різні етнокультурні традиції;
- виховання компетентного читача, слухача і комуніканта зі сформованим естетичним смаком;
- усвідомлення значущості читання зарубіжної літератури для власного розвитку та самоосвіти;
- опанування загальнонавчальних умінь (формулювання мети діяльності, її планування, здійснення бібліографічного пошуку, вміння знаходити і обробляти необхідну інформацію з різних джерел, включаючи цифрові, працювати в складі колективу тощо).

Змістовий компонент курсу «Зарубіжна література» в 9 класі дібрано з урахуванням вікової психології підлітків, їхніх читацьких інтересів і особливостей сприйняття художнього тексту та структуровано на основі поєднання історико-хронологічного та проблемно-тематичного принципів.

У доборі художніх текстів ураховано вікові психологічні особливості 14 – 15 річних підлітків, їхні запити та виклики з боку соціуму: поява значних суб'єктивних труднощів і переживань, пов'язаних зі стрімким психофізіологічним розвитком; потреба в спілкуванні та спільній діяльності з однолітками; формування моральних понять та переконань; прагнення до визнання у колі однолітків і незалежності від дорослих; зміни характеру та способу спілкування й соціальних взаємодій, пов'язані з цифровим середовищем.

Мотивація до читання – один з ключових чинників, які впливають на запам'ятовування та тривалість утримання інформації. Тому мотиваційні елементи наявні в усіх запропонованих для текстуального вивчення творах. Художні тексти читабельні, відповідають читацьким можливостям учнів, що полегшує сприйняття та декодування змісту.

Список творів обумовлений колом інтересів школярів та завданням збагачення їхнього життєвого й читацького досвіду надбанням кращих творів зарубіжного письменства. Він містить фольклор і художні твори, що порушують вічні проблеми добра і зла, любові і співчуття, гідності й людяності, прекрасного в природі та людському житті. В анотаціях до тем, що вивчаються, акцентується на актуальних для сучасного читача питаннях і пошуках, які дають можливість трактувати художній твір у контексті сьогодення. Анотації до творів укладено так, щоб учитель міг правильно визначити найбільш доцільну методику їх опрацювання.

Крім змісту творів, анотації містять рубрики:

- **теорія літератури (ТЛ);**
- **ключові компетентності (КК)** – рубрика розкриває компетентнісний потенціал конкретного твору зарубіжної літератури чи розділу програми;
- **український контекст (УК)** - рубрика вияскравлює українознавчий контекст програмових творів: зв'язки зарубіжних

письменників з Україною, майстерність українських перекладачів, українські теми й мотиви у творах іншомовних авторів тощо;

- **твори у медіапросторі (ТМ)** - висвітлює зв'язки творів зарубіжної літератури з іншими видами мистецтва та культурними явищами;
- **твори для додаткового читання.**

Програмою значно оновлено традиційне для цього віку коло читання.

У 9 класі продовжується вивчення творів зарубіжної літератури на основі історико-хронологічного підходу. Літературу Просвітництва представлено творами Дефо та Вольтера. Роман «Життя та незвичайні і дивовижні пригоди Робінзона Крузо», що ґрунтується на реальних подіях і з точки зору свого часу був підручником з основ цивілізації, спонукає набувати різних знань та умінь, які допоможуть в боротьбі за життя, вчить толерантному ставленню до людей різних рас. Повість «Простак» акцентує увагу на критичному мисленні, що формує вміння протистояти маніпуляції свідомістю.

Тему критичного осмислення дійсності продовжують твори літератури романтизму. Казка Гофмана «Крихітка Цахес», зокрема, ще й порушує актуальну у наш час проблему академічної доброчесності. Поезії Байрона дають яскравий приклад активної життєвої позиції людини, а читання поеми «Мазепа» спонукатиме школярів до вивчення історії рідної країни.

З огляду на вимоги часу змінено для вивчення перелік поезій Гейне («Аж серце стисне, як згадаю...»). Вірш «Білі глянцеві манжети...» запропоновано для зіставлення з поезією Байрона «Хотів би жити знов у горах...». Новела Меріме «Матео Фальконе» може стати предметом компаративного аналізу з повістю М. Гоголя «Тарас Бульба», яку вивчають на уроках української літератури.

Знайомство з літературою реалізму передбачає читання творів Бальзака, Діккенса, Гі де Мопассана. Тему «влади золота» розглянуто на прикладі повістей Бальзака «Гобсек» або «Батько Горіо» (остання ще й піднімає проблему стосунків батьків та дітей, актуальну у будь-який час). Роман Діккенса «Пригоди Олівера Твіста» змальовує картини жахливої соціальної несправедливості, якій змушений протистояти головний персонаж, акцентує увагу на самовихованні особистості. Новела Гі де Мопассана «Симонів батько» дає школярам можливість осягнути жорстокість дитячого булінгу. П'єса Шоу «Пігмаліон», що порушує проблеми саморозвитку, відповідальності за свої дії, необхідності знання літературної мови, може слугувати поштовхом до дискусії дев'ятикласників про пошуки людиною свого місця в суспільстві, професійну орієнтацію.

Запропоновані для вивчення твори сучасної літератури знайомлять школярів з новими жанрами (антиробінзонада, антиутопія, епістолярний роман тощо), які в своїй основі продовжують і розвивають традиції класичної літератури. Так, роман

Кауфман «Вгору сходами, що ведуть униз» зображає актуальні для підлітків проблеми шкільного життя, містить роздуми про шкільну освіту та її перспективи. Твір дає можливість викликати підлітків на розмову про те, що їх хвилює в нашому сьогодні. Властиві підліткам цікавість до мінливого світу, здатність вірити у мрію, жага до пригод та розширення обрії пізнання переростають у прагнення зануритися в духовне, зламати стереотипи мислення, поведінки, формують потребу якісно нового, незвичного погляду на світ. Саме це зумовило появу у програмі для 9 класу творів Джона Толкіна «Листок пана Дрібнички» і Річарда Метісона «Натисніть на кнопку», «Тест». Принципи, на які спирається фентезі і наукова фантастика (інтертекстуальність, одивнення, відновлення та переосмислення міфічних архетипів), допомагають здобувачам освіти сконструювати картину світу, яка служить полем для розв'язання питань, актуальних як на рівні окремої особистості, так і на рівні соціуму. А сформована на уроці позиція щодо життя і смерті, проблеми «переходу» та вартісності людини як особистості підсилить позицію учнів / учениць у боротьбі з явищами типу «Синього кита».

Діяльнісний компонент МНП розроблено згідно з Рекомендаціями щодо оцінювання навчальних досягнень учнів відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти (наказ МОН України від 1 квітня 2022 р. № 289), в яких зазначено вимоги до результатів навчання, зокрема з предметів та інтегрованих курсів мовно-літературної освітньої галузі:

1. *Сприймає усну інформацію на слух / аудіювання*
2. *Усно взаємодіє та висловлюється / говоріння*
3. *Сприймає письмові тексти / читання*
4. *Письмово взаємодіє та висловлюється / письмо*

Відповідну нумерацію за видами діяльності та її запланованими результатами проставлено в колонках (розділах програми) «Види навчальної діяльності» та «Очікувані результати навчання».

На етапі базового предметного навчання зарубіжної літератури продовжується робота з формування та розвитку *ключових компетентностей*, вагоме місце серед яких відведено *читацькій компетентності*. Учні оволодіватимуть читанням як засобом здійснення своїх подальших планів: продовження освіти та самоосвіти, усвідомленого планування свого актуального та перспективного кола читання, у тому числі читання для дозвілля, підготовки до профільної освіти.

Учні отримують можливість:

- розширити коло читання та розвинути навички осмисленого, рефлексивного й виразного читання;
- оволодіти різними видами читання: ознайомчим, переглядовим, пошуковим та вибірковим; комунікативним читанням вголос і мовчки; навчальним та самостійним читанням тощо;
- освоїти основні стратегії читання художніх та інших текстів і набути здатності обирати стратегію читання відповідно до

конкретного завдання.

У сфері розвитку особистісних результатів пріоритетна увага приділяється формуванню:

- 1) основ громадянської ідентичності особистості (включаючи когнітивний, емоційно-ціннісний та поведінковий компоненти);
- 2) основ соціальних компетенцій (включаючи ціннісно-сміслові установки та моральні норми, досвід соціальних та міжособистісних взаємин);
- 3) готовності та здатності до переходу до самоосвіти на основі навчально-пізнавальної мотивації, у тому числі готовності до вибору напряму профільної освіти.

Зокрема, здатності до вибору напряму профільної освіти сприяють: цілеспрямоване формування інтересу до знань і видів діяльності з мовно-літературної освітньої галузі, педагогічна підтримка допитливості та вибірковості інтересів; розвиток практичного досвіду створення і редагування мовленнєвих продуктів (есе, літературних етюдів, виступів, презентацій, коментарів тощо), реалізація рівневого підходу у пред'явленні навчальних завдань та диференціації вимог до результатів навчання і в рекомендаціях до оцінювання – у прикінцевій частині програми – на основі диференціації змісту перевірочних завдань та / або критеріїв оцінювання досягнень учнів / учениць, формування навичок взаємо- та самооцінювання, рефлексії.

Чільне місце в діяльній частині МНП («Види навчальної діяльності») відведено розвитку *комунікативної компетентності*, що формується на уроках зарубіжної літератури опосередковано, через художні й медіатвори, з яких школярі отримують інформацію про характер комунікативних ситуацій, особливості міжособистісної взаємодії в них у вигляді словесних і візуальних форм. У процесі читання тексту та навчального діалогу на етапі його обговорення розвивається досвід комунікації як здатність учнів до спілкування в різних видах мовленнєвої діяльності: ставити і розв'язувати комунікативні задачі; визначати цілі комунікації, оцінювати ситуацію, враховувати наміри й способи комунікації, бути готовим до змін власної мовленнєвої поведінки. При цьому провідними у вивченні художніх творів є проблемно-комунікативний метод та інтерактивні методи навчання літератури. Програма рекомендує активне використання таких технологій як техніка постановки запитань та пошук відповідей на них, робота у великих та малих групах; презентація та захист проєктів, рольові ігри, дискусії, кейстехнології тощо. Запропоновані програмою види навчальної діяльності дають змогу учням оволодіти такими компонентами комунікативної компетентності, як: прогнозування і програмування комунікативної ситуації; знання й ерудиція; засоби спілкування (вербальні та невербальні); управління комунікативною ситуацією; комунікативна культура (загальна та національна); орієнтація на соціального партнера; мовленнєва компетенція.

Загалом у розробленій МНП максимально охоплено усі обов'язкові результати мовно-літературної освітньої галузі за базовий предметний цикл: читання, слухання, аудіювання, аналіз, інтерпретація, усна та письмова взаємодія, дослідження

індивідуального мовлення; їх конкретизовано у відповідній колонці табличного варіанту програми.

Навчальний матеріал модельної програми розроблено відповідно до рекомендованого Типовою освітньою програмою навчального часу (наказ МОН від 19.02.2021 р. № 235). Розподіл годин на вивчення розділів і тем учитель планує самостійно. Заклад загальної середньої освіти має право змінювати кількість навчальних годин на вивчення предмета «Зарубіжна література» у 9 класах у межах заданого Типовою освітньою програмою діапазону навчального навантаження, водночас забезпечуючи умови досягнення результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено цією модельною навчальною програмою.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Зміст навчального предмета, очікувані результати навчання, види навчальної діяльності учнів

Щоб надати програмі остаточного вигляду, вчитель має скоротити у колонці «Пропонований зміст навчального предмета» матеріал, який йому не знадобиться.

9 клас

1 год/тиждень – 35 год/рік

Зміст навчальної програми забезпечують пілотні матеріали підручника: Горобченко І., Снегірєва В., Каєнко О., Бушакова О. Зарубіжна література: підручник для 9 класу закладів загальної середньої освіти. - Чернівці: МПП «БукРек», 2025

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Види навчальної діяльності
<p>Учень / учениця:</p> <p>1) занотовує, створює тези сприйнятої на слух навчальної інформації [9 МОВ 1.2.2]; - використовує скорочення, умовні позначення, символи тощо [9 МОВ 1.2.2];</p>	<p>Вступ (1 година)</p> <p>Напрями і стилі в літературі. Літературний процес.</p> <p>ТЛ: Літературний напрям. Літературний стиль. Літературний процес</p>	<p>1. Аудіювання, занотовування, перетворення текстової інформації на візуальну (схема, таблиця, плакат тощо) [9 МОВ 1.2.2-1].</p> <p>2. Усне (колективне) повідомлення з презентацією із залученням</p>

<p>- передає за допомогою різних способів і засобів візуалізації власне розуміння почутого повідомлення, структуруючи інформацію з різних джерел [9 МОВ 1.2.3];</p> <p>2) готує повідомлення (самостійне або у складі групи), презентує його в класі в різний спосіб; доцільно використовує літературознавчі терміни [9 МОВ 1.3.1];</p> <p>3) читає у різний спосіб, інтерпретує тексти і медіатексти [9 МОВ 1.2.3];</p> <p>4) створює власний і редагує власний або чужий літературознавчий продукт [9 МОВ 2.7.2]</p>	<p>КК: - <u>Вільне володіння державною мовою:</u> сприймання інформаційних, художніх та медіатекстів; перетворення, аналіз, інтерпретація та оцінювання інформації з різних джерел.</p> <p>- <u>Математична компетентність:</u> перетворення інформації з однієї форми в іншу (графік, таблиця, схема, інформаційний плакат, постер) для вирішення навчальних та комунікативних завдань.</p> <p>- <u>Інформаційно-комунікаційна компетентність:</u> використання сучасних цифрових технологій для розширення читацького досвіду та кола читацьких інтересів.</p> <p>Твори у медіапросторі: Вплив медіа на розвиток сучасного літературного процесу.</p>	<p>медіатекстів [9 МОВ 1.3.1-1].</p> <p>3. Читання у різний спосіб; аналіз та різні види інтерпретації текстів (медіатекстів) [9 МОВ 1.2.3-1].</p> <p>4. Групова або індивідуальна робота - доповнення статей у Вікіпедії про літературний напрям, літературний стиль, літературний процес [9 МОВ 2.7.2-1].</p>
---	---	---

У пошуку ідеалу
Критичне осмислення дійсності в літературі Просвітництва (6 годин)

<p style="text-align: center;">Учень / учениця:</p> <p>1) ставить уточнювальні запитання, демонструє свою зацікавленість в інформації [9 МОВ 1.4.1];</p> <p>- аналізує стилеві, жанрові, естетичні та мовні особливості</p>	<p style="text-align: center;">Даніель Дефо. «Робінзон Крузо» (ключові епізоди)</p> <p>Творча історія роману «Життя та незвичайні і дивовижні пригоди Робінзона Крузо». Сюжет твору. Віра у невичерпні можливості людини в освоєнні природи та боротьбі за життя.</p>	<p>1. Активне слухання («Пауза», «Уточнення», «Переказ» тощо) [9 МОВ 1.4.1-1].</p> <p>Аналіз стилевих, жанрових, естетичних та мовних особливостей почутого</p>
--	--	--

почутого тексту [9 МОВ 1.1.2];

- **перевіряє** своє розуміння інформації, користуючись довідковою літературою [9 МОВ 1.4.5];

- під час обговорення твору **використовує цитати** з різних джерел [9 МОВ 2.7.1];

2) розрізняє фактичну інформацію і підтекст (наводить приклади) [9 МОВ 2.2.2];

3) читає у різний спосіб (аналітично, вибірково, пошуково, спрямовано тощо) [9 МОВ 2.1.1];

- **аналізує** сюжет, героїв, художні особливості твору відповідно до поставлених завдань учителя чи підручника [9 МОВ 2.2.6];

- **висловлює** припущення [9 МОВ 1.1.3];

4) створює на основі прочитаних художніх текстів медійний продукт за власним вибором [9 МОВ 2.7.2];

- **редагує** власний медіатекст і / або бере участь у редагуванні колективного медійного продукту [9 МОВ 3.3.2].

Утілення в образах Робінзона Крузо і П'ятниці просвітницьких уявлень про «цивілізовану» та «природну» людину.

ТЛ: Робінзонада, псевдодокументальна художня проза.

КК: - Компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій: архіпелаг Хуан-Фернандес на карті Тихого океану; дослідження природи острова; заняття Робінзона Крузо скотарством, землеробством і виноградарством. - Математична компетентність: усвідомлення ролі математичних знань у процесі будівництва житла й човна.

- Громадянські та соціальні компетентності: співпраця з іншими особами для досягнення спільної мети (Робінзон і П'ятниця).

- Інноваційність: відкритість до нових ідей (оригінальні вирішення проблем конструювання одягу, парасолі, сита тощо).

УК: Пригодницька повість Ігоря Федіва та Вал. Злотополяця «Син України» як творче наслідування роману Дефо.

Твори у медіапросторі: художній фільм «Робінзон Крузо», реж. Род Харді, Джордж Міллер (США, 1997);

- художній фільм «Робінзон Крузо», реж. Тьєрі Шабер (Франція, Канада, Великобританія, 2002).

повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту) [9 МОВ 1.1.2 -1].

Добір і використання цитат з різних джерел (зокрема художніх текстів, медіатекстів) для підтвердження та увиразнення власних поглядів, ідей, переконань [9 МОВ 2.7.1-1].

2. Ділова гра «Точка зору» (розмежування в тексті фактичної інформації, суб'єктивних суджень та підтексту) [9 МОВ 2.2.2-1].

3. Різні види читання (аналітичне, вибіркоче, повне, пошукове, мелодекламація, сюжетне, вдумливе, критичне, творче, спрямоване або ін.) [9 МОВ 2.1.1-1].

Комплексне аналітичне обговорення сюжету, героїв, учинків та подій, а також художніх особливостей твору з наведенням прикладів відповідно до поставлених запитань («Евристична бесіда», «Сократівський діалог» та ін.) [9 МОВ 2.2.6-1].

Вольтер (Франсуа-Марі Аруе).
«Простак» (розділи 1-2, 4)

Загальне уявлення про сюжет твору. Просвітницькі ідеї у повісті, критика французької дійсності. Протиставлення «природної» людини Гурона і «цивілізованого» французького суспільства. Образи Гурона і Сент-Ів.

ТЛ: Філософська повість, поглиблення поняття про сатиру.

КК: - Громадянські та соціальні компетентності: усвідомлення ідеї рівних прав і можливостей людини, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, цінувати культурне розмаїття різних народів (світогляд і вчинки Гурона).

- Підприємливість та фінансова грамотність: прийняття власних рішень та готовність брати за них відповідальність.

УК: Вольтер про Україну в книзі «Історія Карла XII, короля шведського» (1731).

- Листування Вольтера з гетьманом Кирилом Розумовським.

- Євген Луняк «Вольтер і Україна» (2020).

Твори для додаткового читання:

Джонатан Свіфт «Мандри Гуллівера»

Фрідріх Шиллер «Вільгельм Телль», «До радості»

Творчий експеримент
«Припущення» [9 МОВ 1.1.3-2].

4. Створення власного медійного продукту (медіатекст, комп'ютерна презентація, мультфільм, відеоролик тощо) на основі прочитаних текстів [9 МОВ 2.7.2-1].

Запис власних міркувань, оформлення їх у вигляді медійного продукту [9 МОВ 3.1.1-1].

Пісні льоду й полум'я
Еволюція романтичного ідеалу в європейській літературі (9 годин)

Учень / учениця:

1) використовує вербальні і невербальні методи активного слухання [9 МОВ 1.1.3]; [9 МОВ 1.2.1];

- **виявляє зацікавленість** в інформації (робить нотатки) [9 МОВ 1.2.2];

- **візуалізує** почутий текст (створює структурно-логічні схеми, опорні таблиці, мапи розуму) [9 МОВ 1.2.3];

- **виконує** відкриті та закриті тести із використанням вебресурсів [9 МОВ 2.2.3];

2) бере участь в інтерактивних формах роботи за алгоритмом «сприймання – розуміння» текстової інформації [9 МОВ 1.1.2];

3) читає художній текст у **різний спосіб**, зокрема напам'ять [9 МОВ 2.1.1];

- **ілюструє** зміст поезії з допомогою світлин, малюнків, музичних творів [9 МОВ 1.2.3];

Ернест Теодор Амадей Гофман.
«Крихітка Цахес» (розділи 1-3, 6-7, 9-10)

«Крихітка Цахес» як зразок романтико-філософської казки. Протистояння митця світу самозасліплених філістерів. Історія злету і падіння Цахеса, її причини і наслідки. Критика ідей Просвітництва у творі. Іронія і гротеск як ознаки стилю Гофмана.

ТЛ: Філософська казка. Гротеск.

КК: - Вільне володіння державною мовою: введення до активного лексику слова іншомовного походження *філістер*.

- Здатність спілкуватися іноземними мовами: етимологія імені *Цахес*.

- Компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій: Німеччина на карті Європи у XIX ст.

- Громадянські та соціальні компетентності: співпраця з іншими особами для досягнення спільної мети, активна життєва позиція (боротьба Бальтазара з Цахесом).

- Екологічна компетентність: дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміння важливості збереження природи для сталого розвитку суспільства (вплив «реформ» Пафнутія на природу князівства Керепес).

1. Активне слухання («Перефразування», «Ехотехніка», «Резюмування», «Емоційний повтор» тощо) [9 МОВ 1.1.3-2]; [9 МОВ 1.2.1-1].

Візуалізація почутого повідомлення (зокрема художнього тексту/медіатексту), створення структурно-логічних схем, опорних таблиць, мап розуму тощо [9 МОВ 1.2.3-1].

Виконання тестових завдань із відкритими та закритими відповідями із використанням вебресурсів [9 МОВ 2.2.3].

2. Створення візитівки письменника і твору; робота в парах «образ-цитата»; створення «гірлянди асоціацій» [9 МОВ 1.1.2-2].

3. Різні види читання (аналітичне, вибіркоче, повне, пошукове, мелодекламація, сюжетне, творче, вдумливе, критичне, спрямоване). Заучування поезії напам'ять [9 МОВ 2.1.1-1].

- бере участь у **груповій роботі**: **аналізує** зображально-виражальні засоби творів та їх роль у тексті [9 МОВ 2.3.2];

4) працює інтерактивно: **створює** власні висловлювання і тексти [9 МОВ 2.7.2];

- **зіставляє** художній текст і медіатекст [9 МОВ 2.2.4];

- **комунікує** онлайн і у віртуальному просторі [9 МОВ 3.2.1].

Твори у медіапросторі: художній фільм «Помилка старого чарівника» (Zauber im Zinnober), реж. Целіно Блайвайсс (НДР, 1983)

Джордж Гордон Ноел Байрон.
«Хотів би жити знов у горах...» або
«Собі у день тридцятишестиліття...»;
«Мазепа» (уривки)

Байрон як представник активного крила романтизму. Теми світової скорботи та активного перетворення світу у його творчості. Протистояння мрії і дійсності у вірші **«Хотів би жити знов у горах...»** Пропаганда активної життєвої позиції та боротьби за свободу (**«Собі у день тридцятишестиліття...»**).

Романтичне трактування української історії у поемі **«Мазепа»**. Історична основа та її художня інтерпретація. Особливості композиції твору. Образ Мазепи, його специфіка. Значення поеми для популяризації української тематики у Європі.

ТЛ: Поглиблення знань про поему. Засоби художньої виразності (збагачення знань). «Рамкова» композиція («розповідь в розповіді»). Байронічний герой.

КК: - Громадянські та соціальні компетентності: активна життєва позиція, усвідомлення ідей справедливості.

Ілюстрування змісту поезії та своїх вражень світлинами, малюнками, музикою, використання інтернет-джерел, представлення та пояснення свого вибору [9 МОВ 1.2.3-1].

Групова робота. Дослідження виражальних засобів твору та їхнього впливу на емоційне сприймання поезії [9 МОВ 2.3.2-1].

4. Рольова гра «Напиши листа (зокрема електронного) герою літературного твору». Написання твору за метафорою [9 МОВ 2.7.2-1].

Виступ у дискусії (або онлайн-дискусії) щодо переглянутих екранізацій з елементами їх зіставлення з літературними текстами [9 МОВ 2.2.4-1].

Створення віртуальних літературних екскурсій [9 МОВ 3.2.1-1].

- Математична компетентність: встановлення хронології подій в поемі «Мазепа».
- Культурна компетентність: образ Івана Мазепи в мистецтві західноєвропейського романтизму.
- Інформаційно-комунікаційна компетентність: вміння розрізняти історичну правду та вигадку.

Твори у медіапросторі: картини європейських та американських художників, присвячені Мазепі (Делакруа, Жеріко, Верне, Буланже, Шассеріо; Керріер).

Генріх Гейне.

Із «Книги пісень»: «**Аж серце стисне, як згадаю...**», «**Дитя моє, бувши дітьми...**»; з «Подорожі на Гарц»: «**Білі глянцеві манжети...**»

(1-2 вірші на вибір учителя)

Гейне і світовий романтизм. Провідні мотиви його лірики. Розмаїття почуттів і думок в описі ставлення ліричного героя до дійсності. Філософічність і ліризм у віршах з «Книги пісень». Конфлікт зі світом обмежених філістерів іспроба втечі від нього («Білі глянцеві манжети...»). Перегук з творами Байрона.

ТЛ: Поглиблення знань про ліричного героя.

КК: - Громадянські та соціальні компетентності: активна життєва позиція ліричного героя.
- Компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій: гірський масив Гарц на карті Німеччини.

**Проспер Меріме.
«Матео Фальконе»**

Знецінення романтичного ідеалу у творах Меріме. Проблема сімейного щастя і честі, пріоритет громадського над особистим, мотив зради і смерті в новелі «Матео Фальконе». Образ Матео. Перегук з повістю Гоголя «Тарас Бульба».

ТЛ: Поглиблення знань про новелу.

КК: - Компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій: острів Корсика на карті світу.
- Культурна компетентність: етнографічні особливості життєвого устрою корсиканців, національний характер.
- Громадянські та соціальні компетентності: усвідомлення ідей справедливості, особистої відповідальності за вчинок.

УК: Українська тема (історія запорозького козацтва) у творах Меріме.

Напам'ять:

Гейне «Аж серце стисне, як згадаю...»,
Байрон. «Хотів би жити знов у горах...»
(уривок)

Твори для додаткового читання:

Адам Міцкевич «Кримські сонети»
Джеймс Фенімор Купер «Останній з могікан»
Проспер Меріме «Кармен»
Александр Дюма-батько «Граф Монте-Крісто»
Сучасна зарубіжна поезія (2-3 твори на вибір
учителя)

**Життя багатоліке і мінливе
Людина і суспільство в літературі реалізму (10 годин)**

Учень / учениця:

1) уважно слухає, перевіряє своє розуміння інформації (ставить уточнювальні запитання) [9 МОВ 1.1.1];
- робить нотатки [9 МОВ 1.2.2];
- веде самостійний пошук потрібної інформації в одному або кількох художніх текстах (медіатекстах); використовує її відповідно до завдання чи в самостійно визначених цілях [9 МОВ 1.3.1];
- пов'язує почуту інформацію із власним та соціальним досвідом [9 МОВ 1.4.5];

**Оноре де Бальзак.
«Гобсек» або «Батько Горіо»**

Загальна характеристика «Людської комедії». Панорама життя Франції першої половини ХІХ ст. з точки зору митця. Неоднозначність і багатогранність образу головного героя повісті «Гобсек», його соціально-історична обумовленість. Руйнівна сила «влади золота». Привабливість і актуальність життєвої філософії Гобсека, необхідність їй протистояти. «Батько Горіо» - твір про гроші і їх вплив на людські стосунки, формування характерів. Двоїстий характер грошей: рушійна й руйнівна сила особистості та держави. Моральний сенс історії старого Горіо та його дочок. Тривога за долю молодого покоління.

1. Активне слухання («Уточнення», «Логічний наслідок», «Нерефлексивне слухання», «Емоційний повтор тощо») [9 МОВ 1.1.1-1]; [9 МОВ 1.2.2-1].

Пошук потрібної інформації, відомої або нової, в одному чи кількох джерелах (зокрема художніх текстах, медіатекстах) і використання її відповідно до самостійно визначених цілей [9 МОВ 1.3.1-1].

Встановлення зв'язків між почутим у художньому тексті

- підтримує діалог із текстом і автором у прийомах інтерактивного навчання [9 МОВ 1.5.1];

2) обґрунтовує актуальність порушених у творі проблем з урахуванням його культурно-історичного контексту [9 МОВ 2.1.3];

- коментує їх та висловлює власне ставлення [9 МОВ 1.6.1];

- аналізує художні засоби твору; дає власну оцінку їх ролі в емоційному сприйнятті тексту [9 МОВ 2.3.2];

- веде пошук медіатекстів за мотивами прочитаних творів, бере участь у їх обговоренні [9 МОВ 2.2.3];

3) демонструє вправні навички аналітичного і творчого читання;

- обґрунтовує значення здобутого з прочитаних творів досвіду для вирішення життєвих ситуацій;

- використовує для цього різні форми інтерактивного навчання (зокрема, інтерв'ю з літературним персонажем);

- у ході аналізу твору застосовує літературознавчі поняття [9 МОВ 2.1.1];

ТЛ: Епопея. Поглиблення знань про повість, «рамкову» композицію («розповідь в розповіді»), художню деталь.

КК: - Вільне володіння державною мовою: введення до активного лексиону слів іншомовного походження *лихвар, вексель*.

- Компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій: пошук географічних локацій (Антверпен, Париж тощо) на карті Європи.

- Фінансова грамотність: розрахунок прибутковості лихварської діяльності Гобсека.

- Підприємливість: прийняття власних рішень, вміння організувати свою діяльність для досягнення цілей.

- Громадянські та соціальні компетентності: повага до прав інших осіб (ставлення дочок Горіо до старого батька).

УК: Бальзак і Україна.

Чарльз Діккенс.

«Пригоди Олівера Твіста» (вибрані розділи)

Діккенс - критик англійської реальності. Романтичні і реалістичні риси у творі.

Світ дитинства в романі. Історія дорослішання Олівера на тлі суспільних негараздів. Дитячі образи. Особливості трактування зла і його проявів. Вплив твору Діккенса на історію Англії.

(медіатексті) і власним та суспільно-історичним досвідом (діалог «читач — текст — автор») для оптимізації власної діяльності, зокрема в нових обставинах, прийняття рішень у різних ситуаціях (прийоми «Театралізація», «Прес-конференція», «Прогулянка галереєю», «Гра у випадковість», «Розв'язання проблем») [9 МОВ 1.4.5-1].

2. Коментування та обґрунтування актуальності порушених проблем з урахуванням власного досвіду та культурно-історичного контексту [9 МОВ 1.6.1-1].

Робота з окремими художніми засобами в межах завдань на творчі трансформації елементів літературних творів («Літературознавча експертиза») [9 МОВ 2.2.3-1].

Пошук кінострічок, анімаційних фільмів, знятих за мотивами виучуваних творів; їх обговорення і зіставлення з літературними текстами [9 МОВ 2.2.4].

4) співпрацює у цифровому середовищі: бере участь у створенні гіпертекстів на основі

поєднання інформації з кількох джерел (зокрема художніх і медіатекстів);

- **узагальнює** інформацію за опрацьованими текстами, **використовує сучасні види творчих робіт** (зокрема, жанру біологічної поеми) [9 МОВ 2.1.2].

ТЛ: Збагачення знань про роман: соціально-психологічний роман.

КК: - Громадянські та соціальні компетентності: усвідомлення ідей демократії, справедливості, рівності, прав людини (робітні дома у Великобританії ХІХ ст.); повага до прав інших осіб (протидія булінгу).

- Інформаційно-комунікаційна компетентність: уміння розрізняти емоції інших людей в процесі комунікації, обстоювати особистісні цінності.

- Математична компетентність: розрахунок харчового раціону утриманців дитячого притулку і робітного дому.

Гі де Мопассан. «Симонів батько»

Засудження соціальних негараздів та дитячого булінгу у новелі. Історія усиновлення малого Симона. Гуманістичний пафос твору.

ТЛ: Поглиблення знань про новелу, про пафос в художньому творі.

КК: - Вільне володіння державною мовою: введення до активного лексику слова іншомовного походження *бастард*.

- Громадянські та соціальні компетентності: повага до прав інших осіб (протидія булінгу).

- Інформаційно-комунікаційна компетентність: уміння розрізняти емоції інших людей в процесі комунікації, виявляти емпатію.

3. Різні види читання (аналітичне, вибіркоче, повне, пошукове, мелодекламація, сюжетне, вдумливе, критичне, творче, спрямоване тощо). Обґрунтування значення досвіду, взятого з опрацьованих художніх творів, для вирішення життєвих ситуацій (у формі інтерв'ю з літературним персонажем) [9 МОВ 2.2.1-1].

Опрацювання змісту передбачених літературознавчих понять з наведенням відповідних прикладів [9 МОВ 2.2.6-2].

4. Створення гіпертекстів у цифровому середовищі на основі поєднання поданої в різні способи інформації з кількох текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів) [9 МОВ 2.1.2-1].

Комплексне аналітичне обговорення героїв, рис їхніх характерів, учинків та взаємин з іншими персонажами. Написання біологічної поеми. [9 МОВ 2.2.6-1].

УЖ: Листування Гі де Мопассана з «єдиною Трояндою» - українською художницею Марією Башкирцевою.

**Бернард Шоу.
«Пігмаліон»**

«Осучаснення» античного міфу в драмі-дискусії «Пігмаліон».

Образ Елайзи, трансформація дівчини-квіткарки у леді, її причини і наслідки. Конфлікт наукових інтересів і «експерименту над людиною». Відкритий фінал п'єси, її інтелектуальний характер. Жанрова своєрідність твору (роман у п'яти діях).

ТЛ: Драма-дискусія, відкритий фінал. Епілог.

КК: - Навчання впродовж життя: визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення (прагнення Елайзи Дулітл стати леді).

- Інноваційність: відкритість до нових ідей.

- Громадянські та соціальні компетентності: повага до прав інших осіб («експеримент над людиною»).

- Фінансова грамотність: розрахунок фінансової спроможності Елайзи Дулітл сплачувати за уроки Генрі Гігінса.

- Підприємливість: готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організовувати свою діяльність для досягнення цілей.

Твори у медіапросторі:

- художній фільм «Олівер Твіст» (Oliver Twist), реж. Девід Лін (Великобританія, 1948);
- мюзикл «Олівер Твіст» (Oliver Twist), музика Лайонела Барта (Великобританія, 1960);
- художній фільм «Олівер Твіст» (Oliver Twist), реж. Роман Полянський, (Франція, Великобританія, Італія, Чехія, 2005);
- художній фільм «Афера Олівера Твіста» (Twist), реж. Мартін Оуен (Великобританія, 2021) - сучасна інтерпретація роману Діккенса;
- мюзикл «Моя чарівна леді» (My Fair Lady), музика Федеріка Лоу (США, 1956);
- художній музичний фільм «Моя чарівна леді» (My Fair Lady), реж. Джордж К'юкор (США, 1964).

Твори для додаткового читання:

Шарлотта Бронте «Джен Ейр»
Чарльз Діккенс «Крихітка Дорріт»
Моріс Метерлінк «Синій птах»

На шальках терезів

Проблема життєвого вибору в сучасній літературі (8 годин)

Учень / учениця:

1) формулює уточнювальні запитання до почутого повідомлення; **вирізняє** невербальні засоби, які сприяють розумінню прихованого змісту;

2-3 твори на вибір учителя

Джозеф Конрад.
«Фрея із Семи Островів» або
«Серце темряви»

1. Формулювання уточнювальних запитань до почутого для його розуміння [9 МОВ 1.1.2-4].

Виявлення невербальних засобів, що вказують на наявність у

- **тлумачить** своїми словами основний прихований зміст, виражений невербально [9 МОВ 1.1.3];
- логічно і послідовно **презентує** в доцільній жанровій формі власні погляди, ідеї, переконання, застосовуючи типові стратегії спілкування [9 МОВ 1.4.1];
- **обґрунтовує** свою позицію щодо почутого повідомлення (зокрема художнього тексту, медіатексту) з урахуванням власного досвіду та інформації з окремих джерел, які вважає авторитетними [9 МОВ 1.5.1];

2) аналізує художні засоби твору (медіатвору), **визначає** ознаки авторського стилю [9 МОВ 2.3.2];
- **коментує** власні почуття під час читання тексту (зокрема художнього тексту, медіатексту) і враження від прочитаного, **аналізує** вплив виражальних засобів на емоційно-естетичне сприйняття тексту [9 МОВ 2.3.2];
- **використовує** різні читацькі стратегії [9 МОВ 2.1.1];
- **використовує різні ресурси**, зокрема цифрові, для розширення кола читацьких інтересів,

Джозеф Конрад як представник неоромантизму. Своєрідність теми кохання у повісті «**Фрея із Семи Островів**». Боротьба Хімскірка і Джаспера за серце дівчини. Трагізм фіналу.

Людина наодинці з пільмою власної душі (повість «**Серце темряви**»). Символічний зміст подорожі Марлоу углиб «чорного континенту». Образ Курца

- засторога проти появи нового тирана.

ТЛ: Неоромантизм.

КК: - Компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій: острови Малайського (Східного) архіпелагу та басейн річки Конго на карті світу, відомості про англійське і голландське хазяйнування у Малайї та бельгійське - у Конго; управління парусником у прибережних водах; збір та перепродаж слонової кістки.

- Екологічна компетентність: дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів (хижацьке ставлення європейців до природних багатств Африки).

- Громадянські та соціальні компетентності: уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних із різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів.

УК: Джозеф Конрад і Україна.

почутому повідомленні (зокрема художньому тексті, медіатексті) прихованої інформації, передача прихованого змісту почутого [9 МОВ 1.1.3-2].

Презентація в доцільній жанровій формі власних поглядів, ідей, переконань, підкріплення їх аргументами та доречними прикладами із власного або суспільно-історичного досвіду («Розв'язання проблем», «Зіграй роль», «Займи позицію», «Кути» тощо) [9 МОВ 1.6.1-1].

2. Аналіз зображувально-виражальних засобів, ознак авторського стилю в художньому творі [9 МОВ 2.3.2-1].

Обґрунтування естетичної та мистецької цінності прочитаних текстів («Творча лабораторія», «Інтелектуальна розминка» тощо) [9 МОВ 2.3.2-2].

Аргументований відбір для виконання завдань текстових / медіатекстових джерел з достовірною та надійною інформацією [9 МОВ 2.5.3-1].

демонструючи навички критичного мислення;

- **використовує** для виконання завдань текстові/медіатекстові джерела, інформацію з яких вважає достовірною і надійною, **аргументує** вибір цих джерел, пропонуючи інші значущі критерії, відповідно до яких дібрано інформацію [9 МОВ 2.5.3];

3) застосовує різні види читання художніх текстів (медіатекстів) [9 МОВ 2.1.1]; **використовує** різні складники друкованого чи цифрового текстового джерела інформації (рубрикацію, заголовки, скорочення, виділення тощо) для оптимізації роботи з текстовою інформацією [9 МОВ 2.1.2];

- **бере участь в обговоренні** основних суспільно важливих проблем, порушених у художніх творах; **організовує і проводить дискусію** (онлайн-дискусію) за типовою моделлю [9 МОВ 2.2.1];

- **обирає потрібні стратегії співпраці** в різних ситуаціях спілкування [9 МОВ 3.1.4];

- **спілкується у цифровому середовищі**, дотримуючись

Джон Роналд Руал Толкін. «Листок пана Дрібнички»

Алегоричний зміст оповідання. Метафора смерті як подорожі й переходу на інший рівень. Відповідальність людини за своє персональне потойбіччя. Авторське бачення Чистилища і Раю. Образ Дрібнички (Ніггла), його робота над картиною. Гуманістичний пафос твору.
ТЛ: Поглиблення поняття про алегорію.

КК: - Здатність спілкуватися іноземними мовами: переклад і тлумачення промовистих імен.

- Навчання впродовж життя: удосконалення майстерності, збагачення внутрішнього світу героя.

Вільям Голдінг. «Володар мух»

«Володар мух» як пародія на «робінзонади». Невдала спроба побудови цивілізованого суспільства на безлюдному острові. Образи Ральфа, Джека, Звіра. Ознаки притчі у творі.

ТЛ: Антиробінзонада. Поглиблення понять про притчу та пародію.

3. Різні види читання (аналітичне, вибіркоче, повне, пошукове, мелодекламація, сюжетне, вдумливе, критичне, творче, спрямоване тощо) [9 МОВ 2.1.1-1].

Виступ у дискусії щодо моральних та соціальних проблем, порушених у художніх творах з проєктуванням власної поведінки в аналогічних ситуаціях [9 МОВ 2.2.1-1].

Виконання завдань на виявлення авторського ставлення до героїв [9 МОВ 2.1.3-1].

4. Створення (самостійно або в складі групи) реклами (відеоролика, постера) за прочитаним художнім твором (медіатекстом) [9 МОВ 2.7.2-1].

Мініпроєкт «Моя улюблена книга сучасного автора» [9 МОВ 2.7.2-2].

безпеки та принципів академічної доброчесності [9 МОВ 3.1.3];

- **співвідносить** текст (зокрема художній, медіатекст) з історичним і соціокультурним контекстом, світоглядною позицією автора [9 МОВ 2.4.4];

4) творчо використовує типові мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів нестандартні рішення, виявляючи художньо-образне, асоціативне мислення [9 МОВ 4.2.3];

- **імпровізує з текстом** (зокрема художнім текстом, медіатекстом), обстоюючи свою позицію у творчості та право на самовираження [9 МОВ 3.2.3];

- **взаємодіє** з іншими особами через власний продукт творчості (зокрема текст, постер, відеоролик тощо) [9 МОВ 3.1.5];

- **використовує** різноманітні стратегії (зокрема вільний запис асоціацій, «карти знань», складання списків дивних ідей тощо) для продукування нових ідей, використовує ідеї інших і **доопрацьовує** їх із урахуванням принципів академічної доброчесності [9 МОВ 3.2.2];

КК: - Громадянські та соціальні компетентності: відповідальність за власні вчинки; цінність людського життя.

- Компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій: дослідження природи острова; виживання в екстремальних умовах.

Бел Кауфман.
«Вгору сходами, що ведуть униз»

Автобіографічні мотиви в романі. Зображення непростого шкільного життя «зсередини». Образи Сильвії Баррет та її учнів. Гуманізм твору, тривога за майбутнє молодого покоління. Роздуми про шкільну освіту та її перспективи.

ТЛ: Поглиблення знань про епістолярний роман.

КК: - Вільне володіння державною мовою: стилістичний аналіз зразків шкільної документації (канцелярит) та учнівських есе.

- Математична компетентність: підрахунок наповнюваності класів та тижневого педагогічного навантаження вчителя.

- Навчання впродовж життя: визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення (шлях Сильвії Баррет до педагогічної майстерності).

- Громадянські та соціальні компетентності: співпраця з іншими особами для досягнення спільної мети; активна участь у житті класу та школи; вміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних із різними проявами дискримінації.

- **аналізує і вдосконалює** зміст написаного відповідно до теми та мети висловлювання [9 МОВ 3.3.3];
- **усуває недоліки** у структурі тексту, враховуючи стилістичні та жанрові особливості тексту [9 МОВ 4.2.4];
- **демонструє толерантність і** здатність до конструктивної взаємодії у процесі редагування [9 МОВ 3.2.2].

УК: Бел Кауфман і Україна.

**Рей Бредбері.
«451 градус за Фаренгейтом»**

Можлива девальвація традиційної культури у майбутньому. Роль книги у збереженні гуманітарних цінностей, руйнівна роль телебачення. Натоп і влада у тоталітарному суспільстві. Образ Гая Монтега, його еволюція і тяжкий шлях до прозріння.

ТЛ: Антиутопія і роман-пересторога.

КК: - Компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій: вимірювання температури за Фаренгейтом; температура самозаймання паперу.

- Інформаційно-комунікаційна компетентність: здатність протистояти маніпулятивному впливу медіа на свідомість.

- Навчання впродовж життя: організація власного освітнього середовища (читання книг Гаєм Монтегом).

- Громадянські та соціальні компетентності: усвідомлення ідей демократії, справедливості, рівності, прав людини (критика гіпотетичного тоталітарного суспільства майбутнього).

**Річард Метісон.
«Натисніть кнопку», «Тест»**

Наукова фантастика як можливість оцінити моральні проблеми сьогодення. Роздуми автора про знецінення людського життя і втрату моральних орієнтирів (оповідання «Натисніть кнопку»). Трактатування проблеми батьків і дітей в оповіданні «Тест». Ситуація морального вибору у творах, шляхи її вирішення.

ТЛ: Поглиблення знань про наукову фантастику.

КК: - Громадянські та соціальні компетентності: цінність людського життя, проблема вибору; боротьба між обов'язком і почуттями.

Твори у медіапросторі: - телефільм «Серце темряви» (Heart of Darkness), реж. Ніколас Роґ (США, 1993);

- художній фільм «Апокаліпсис сьогодні» (Apocalypse Now), реж. Френсіс Форд Коппола (США, 1979) - адаптація роману «Серце темряви»;

- художній фільм «Толкін» (Tolkien), реж. Діме Каруоскі (США, 2019);

- художній фільм «Володар мух» (Lord of the Flies), реж. Пітер Брук (Великобританія, 1963);

- художній фільм «Володар мух» (Lord of the Flies), реж. Гаррі Гук (США, 1990) - адаптація роману «Володар мух»;

- пісня «Володар мух» гурту Iron Maiden, (альбом «The X-Factor», 1995);

- пісня «Володар мух» гурту Rage (альбом «Carved In Stone», 2008);

- художній фільм «Вгору сходами, що ведуть униз» (Up The Down Staircase), реж. Роберт Малліган (США, 1967);
- художній фільм «451 градус за Фаренгейтом» (Fahrenheit 451), реж. Франсуа Трюффо (Великобританія, США, Франція, 1966);
- художній фільм «451 градус за Фаренгейтом» (Fahrenheit 451), реж. Рамін Бахрані (США, 2018);
- художній фільм «Посилка» (The Box), реж. Річард Келлі (США, 2009) - за оповіданням Метісона «Натисніть кнопку».

Твори для додаткового читання:

Гарпер Лі «Убити пересмішника»

Майкл Морпурго «Бойовий кінь»

Катаріна Соломун «Виставлю тебе на фейсбук»

Стівен Чбоскі «Привіт, це Чарлі, або Переваги сором'язливих»

Кіра Касс «Відбір»

Алан Мур «Вартові»

Підсумки (1 година)

Рефлексія навчальної діяльності

ПРИКІНЦЕВА ЧАСТИНА

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ІНСТРУМЕНТІВ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Назва	Опис інструмента
Взаємодія учасників освітнього процесу	
Popsicle Stick (паличка для ескімо)	Кожен учень/учениця пише своє ім'я на паличці для ескімо. Помістіть усі палички в чашку. Поставте запитання класу, витягніть паличку з чашки та попросіть учня/ученицю, чиє ім'я на паличці, відповісти на запитання. Цей інструмент допомагає залучити увесь клас і встановити очікування, що всі учні варті того, щоб їх почули, а також виявити прогалини в розумінні прочитаного твору (виучуваного літературного поняття).
Квиток на вихід	Варіант 1. Це письмові відповіді учнів/учениць на запитання на картках, які їм роздають наприкінці уроку, після завершення певного виду роботи, теми тощо. Варіант 2. Після вивчення нового матеріалу учитель ставить кілька питань за темою, пропонуючи на вибір кілька відповідей. Учні можуть відповідати за допомогою карток з номерами (піднімають картку з номером 1, якщо правильний перший варіант; картку з номером 2, якщо правильний другий варіант тощо). Ті, хто дасть правильну відповідь на питання, пересідають в кінець класу і виконують наступне завдання. Ті, хто відповів неправильно, сідають ближче до вчителя, після чого педагог пояснює їм складні моменти і знову ставить питання. Ті, хто відповів правильно – пересідають у кінець класу. Решта пересуваються ближче до вчителя, і так далі, поки всі не засвоять тему.
Квиток на вхід	Учитель ставить запитання на початку уроку, а учні пишуть свої відповіді на картках або смужках паперу. Відповіді використовуються для оцінки початкового розуміння того, що буде обговорюватися на уроці або як короткий підсумок розуміння попереднього уроку. Учитель розробляє урок, орієнтуючись на те, що інформація про навчання учнів надходитиме на початку уроку і може бути використана для покращення навчання на цьому уроці. Обов'язково питання ставлять так, щоб його було легко інтерпретувати й проаналізувати, щоб учитель та/або учні мали час проаналізувати відповіді та залишали простір для коригування уроку, якщо це необхідно.

Спінер ідей	Учитель створює спінер, розділений на 4 сектори з написами «Спрогнозуй», «Поясни», «Підсумуй», «Оціни». Після пояснення нового матеріалу вчитель крутить спінер та просить учнів відповісти на запитання залежно від місця зупинки спінера. Наприклад, спінер зупиняється на секторі «Підсумуй», тоді вчитель може сказати: «Назви ключові поняття, про які щойно йшлося».
Спитай трьох до мене	Перед тим як звернутися за допомогою до вчителя учню/учениці необхідно звернутися до трьох учнів малої групи (або до всього класу).
Рефлексія діяльності	
Мовні підказки	Учитель періодично дає учням мовні зразки (вислови, підказки), які допомагають будувати відповідь у вигляді оцінювального судження. Наприклад: Я задоволений / задоволена своєю роботою на уроці, тому що...; Я задоволений / задоволена роботою своєї групи на уроці, тому що...
Сходишки уроку	Учні повідомляють певним символом про цікавість кожного виду діяльності на уроці. Якщо за сигналами учнів цей вид діяльності є нецікавим/недостатньо цікавим, учитель з'ясовує причину такої оцінки, пропонує учням сформулювати свої пропозиції: «Щоб мені було цікаво, потрібно...», «Щоб мені було цікаво, я хочу...».
Ріка пізнання	<p>1-й крок. Учитель пояснює учням, що знати все неможливо, тому кожна людина весь час відкриває щось нове в навколишньому світі й у самій собі. Отже, життя кожного з нас можна зобразити, як річку пізнання, але, як і в кожній річці, на шляху річки пізнання трапляються певні перепони (каміння, крига, хмари тощо).</p> <p>2-й крок. Учні отримують малюнок із зображенням річки, яка вкрита кригою, та хмаринками, з яких іде сніг (на кригах і хмаринках міститься певне твердження у формі заперечення).</p> <p>3-й крок. Учитель пропонує учням уважно прочитати написи на кригах і хмаринках (наприклад: мені було важко виконувати завдання; я не вивчив правило; до моєї думки ніхто не прислухався; завдання важке й нецікаве).</p>

	<p>4-й крок. Учням пропонується відреагувати на написи:</p> <ul style="list-style-type: none"> • якщо вони не згодні з твердженням, необхідно зняти кригу або хмаринку; • якщо згодні, то крига/хмаринка залишаються. <p>й крок. Учень/учениця аналізує отриманий варіант малюнка.</p>
Трикутна призма (червоний, жовтий, зелений)	Учні дають вчителю зворотний зв'язок, показуючи колір, що відповідає рівню розуміння
Драбина успіху / Лінійка	За допомогою малюнка драбини або шкали лінійки учень/учениця самостійно визначає, на якому щаблі він знаходиться в результаті діяльності під час уроку.
Аналіз портфоліо	Перевірка рівня навчальних досягнень за допомогою портфоліо учня/учениці. Портфоліо – це підібрані учнем/ученицею роботи із зазначенням дати, призначення яких – розповісти історію учнівських досягнень або поступу. Портфоліо зазвичай містить особисті роздуми учня/учениці з поясненнями, чому обрано ту чи іншу роботу і як саме вона показує досягнення цілей навчання.
Рейтинг	Закінчивши роботу, учень/учениця ставить собі оцінку. За ту ж роботу оцінку ставить і учитель. Записується дріб. Наприклад: 4/5, де 4 — оцінка учня, а 5 — оцінка педагога. Прийом вводиться на період узгодження критеріїв оцінювання, а через деякий час обидві частини дробу все частіше співпадають. Інша причина введення прийому — привчити до регулярного оцінювання своєї праці.
Плюс-мінус	Учні/учениці за допомогою плюсів чи мінусів позначають у зошиті, з якими завданнями вони справилися легко, а які були незрозумілими.
Рефлексія змісту навчальної діяльності	
Кошик ідей	Учні записують на аркушах свою думку про урок. Усі аркуші кладуть до кошика (коробки, мішечка тощо), потім учитель вибірково читає записи, разом з учнями обговорює відповіді.
Газетний заголовок	Вигадати газетний заголовок, який може бути написаний до теми, яка вивчається. Передати основну ідею події.

<p>«Знаємо – Хочемо дізнатися – Дізналися»+</p>	<p>Учні відповідають групами, у парах або індивідуально на запитання «Що ми вже знаємо?» (З), «Що ми хотіли б дізнатися?» (Х) та «Що вже вивчили за темою?» (Д). Плюс (+) просить учнів класифікувати отримані знання за допомогою концептуальної карти або наочної схеми, яка відображає ключову інформацію. Потім кожен учень/учениця записує короткий підсумок(на один абзац) про вивчене.</p>
<p>Есе «хвилинка»</p>	<p>Питання для такого есе – це конкретне питання з орієнтацією на очікуваний(і) результат(и) навчання, на яке можна відповісти за одну-дві хвилини.</p>
<p>Доповни думку</p>	<p>Письмова перевірка розуміння теми, коли учні заповнюють пропуски у пропонованому твердженні.</p>
<p>Рефлексивна мішень</p>	<p>Мішень потрібно розділити на кілька частин залежно від чинників, які вас цікавлять. Що ближче до цілі - то вищий бал. Кожен учень/учениця може зробити в кожному секторі по одній позначці.</p>
<p>Піца</p>	<p>На уроках цей інструмент доцільно використовувати протягом вивчення усієї теми. Піцу потрібно розділити на кілька частин в залежності від чинників, які вас цікавлять. Чим ближче до середини – тим більший бал. Кожен учень ставить по одній відмітці у кожен сектор. Якщо йому не сподобалося, то він обирає 0, якщо середньо – то 5, якщо йому все сподобалося – то буде ближче до середини.</p>
<p>Шкала Лайкерта</p>	<p>Учитель наводить 3-5 тверджень, які явно не є істинними або помилковими, але дещо спірними. Мета полягає в тому, щоб допомогти учням подумати над текстом, а потім обговорити його з однокласниками. Наприклад, «Герой (ім'я) не повинен був робити (що саме)».</p> <p>повністю погоджуюся не погоджуюся погоджуюся</p>

Найзаплутаніший момент (брудна точка)	Це варіант однохвилинки. Можна дати учням трохи більше часу для відповіді на запитання (у кінці уроку або під час паузи, яка утворилася після пояснення теми): «Який «найбільш заплутаний момент» сьогоднішнього заняття?»
3-2-1	Учні виконують такі варіанти завдань, визначаючи за прочитаним текстом: три речі, які ви дізналися, два цікаві факти, одне питання, що залишилося; три ключові слова, дві відмінності між _, один вплив на _; три важливі факти, дві цікаві ідеї, одне уявлення про себе як учня; три нові терміни, дві нові ідеї, одна річ, яку потрібно обдумати; три питання до тексту (незнайомі слова або незрозумілі ідеї), два прогнози за текстом (що станеться далі, враховуючи вже прочитане), знайдіть один зв'язок у тексті (з тим, що ви вже знали або випробували).
Підсумок одним реченням	Учнів просять написати підсумкове речення, яке відповідає на питання «хто», «що», «де», «коли», «чому», «як» щодо певної теми.
Подумай – запиши – обговори в парі – поділися	Учні обдумують відповідь самостійно, записують її, об'єднуються в пари та обговорюють відповідь із партнерами, а потім озвучують її всьому класу.
Трихвилинна пауза	Запишіть на дошці незавершені твердження. Запропонуйте учням вибрати два або три з них і озвучити або записати з власним завершенням. Це можуть бути такі речення: Я змінив чи змінила своє ставлення до... Я дізнався чи дізналася більше про... Я здивувався чи здивувалася тому, що... Я відчув чи відчула... Я ставився чи ставилася до...
Інструменти для життя	Запропонуйте учням відповісти на питання: Які отримані на уроці знання й вміння ви зможете втілити в життя?
Дві зірки й побажання	Застосовується для оцінювання творчих робіт учнів, творів, есе. Учитель пропонує перевірити роботу однокласника/однокласниці. Коли учні коментують роботи один одного, вони не виставляють оцінки, а вказують на два позитивні моменти – «дві зірки» – і на один момент,

	який потребує доопрацювання – «побажання».
--	--

Орієнтовні критерії оцінювання результатів навчання учнів 7-9 класів у мовно-літературній освітній галузі

Група результатів навчання	Рівень досягнення результатів навчання			
	Початковий (розпізнавання, пригадування, відтворення)	Середній (розуміння, застосування)	Достатній (аналіз, синтез)	Високий (оцінювання, створення, продукування)
Аудіювання	<p>відтворює зміст усного повідомлення;</p> <p>знаходить у почутому повідомленні відповіді на запитання;</p> <p>дотримується норм у виборі мовленнєвих засобів;</p> <p>дотримується основних правил спілкування;</p> <p>визначає, що сприяє, а що заважає ефективній комунікації</p>	<p>розуміє та відтворює зміст почутого повідомлення;</p> <p>формулює тему та ідею почутого повідомлення;</p> <p>відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення;</p> <p>висловлює власне ставлення до почутого;</p> <p>логічно структурує власне повідомлення;</p> <p>використовує окремі засоби художньої виразності</p>	<p>вичерпно відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення;</p> <p>доброзичливо висловлює своє ставлення до думок інших осіб;</p> <p>передає враження від почутого повідомлення;</p> <p>виокремлює потрібну інформацію з почутого повідомлення;</p> <p>характеризує вплив окремих деталей на сприйняття адресатом змісту почутого повідомлення;</p> <p>розповідає про власний емоційний стан під час рефлексії власної діяльності або сприймання повідомлення</p>	<p>унаочнює та візуалізує почуте повідомлення, використовуючи різні засоби;</p> <p>аргументовано доводить наявність у тексті прихованої інформації;</p> <p>наводить кілька аргументів і прикладів на підтвердження власної позиції;</p> <p>обґрунтовує достовірність і повноту інформації;</p> <p>використовує потрібні вербальні та невербальні засоби для спілкування;</p> <p>регулює власні емоції під час презентації повідомлення, художньої декламації</p>

<p>Читання</p>	<p>застосовує різні види критичного читання текстів (зокрема художніх текстів, медіатекстів) різних стилів на відому та частково нову тематику;</p> <p>розрізняє тексти різних стилів, типів та жанрів;</p> <p>розпізнає основні виражальні засоби, відтворює окремі з них;</p> <p>переказує зміст тексту відповідно до завдання</p>	<p>пояснює функції основних складників друкованого чи цифрового текстового джерела інформації;</p> <p>розрізняє складники структури тексту;</p> <p>висловлює в усній та/або письмовій формі власні почуття, враження, викликані прочитаним;</p> <p>формулює тему та основну думку тексту, виокремлює мікротеми;</p> <p>характеризує літературних персонажів;</p> <p>використовує текстові джерела інформації;</p> <p>фіксує потрібні елементи тексту з допомогою графічних позначок</p>	<p>співвідносить зміст сприйнятого тексту з історичним і культурним контекстом;</p> <p>визначає в тексті головну і другорядну, відому і нову інформацію;</p> <p>визначає спільні та різні елементи змісту і форми подібних текстів;</p> <p>проводить паралелі між образами і ситуаціями, зображеними в тексті, та власним життєвим досвідом;</p> <p>розрізняє актуальні та достовірні текстові джерела інформації;</p> <p>описує свої літературні уподобання;</p> <p>висловлює в усній та/або письмовій формі своє ставлення до зображеного в тексті</p>	<p>обґрунтовує сумнівність/ достовірність інформації з тексту;</p> <p>поєднує інформацію, подану в різні способи (словесну, графічну, числову тощо) у межах одного або кількох текстів;</p> <p>формулює висновки відповідно до поставленого завдання;</p> <p>розкриває актуальність тексту в контексті викликів сучасності та власних життєвих потреб;</p> <p>обґрунтовує власну оцінку прочитаного тексту, наводячи аргументи та/або доречні цитати;</p> <p>створює текст за визначеними характеристиками;</p>
-----------------------	--	---	--	---

				<p>представляє текстову інформацію в різний спосіб;</p> <p>творчо опрацьовує прочитаний текст, за мотивами прочитаного створює власний медійний продукт</p>
Письмо	<p>записує власні міркування або інформацію з інших джерел;</p> <p>оформлює висловлення згідно з правилами та основними засадами академічної доброчесності;</p> <p>дотримується засад академічної доброчесності в онлайн-взаємодії</p>	<p>складає та оформляє власне висловлення згідно з ustalеними нормами;</p> <p>створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів за визначеним алгоритмом;</p> <p>взаємодіє з іншими особами в цифровому середовищі, дбаючи про безпеку;</p> <p>дотримується норм етикету під час онлайн-спілкування;</p> <p>знаходить і виправляє недоліки та помилки у власних висловлюваннях</p>	<p>добирає доречні засоби мовної виразності для оформлення власного висловлення;</p> <p>створює письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету, адресата;</p> <p>доповнює та/або змінює окремі частини тексту відповідно до теми і мети висловлювання;</p> <p>дискутує в онлайн-середовищі на знайомі теми; коментує думки учасників дискусії;</p> <p>самостійно знаходить і виправляє недоліки та помилки в змісті, будові і мовному оформленні власних висловлень</p>	<p>створює цілісні письмові тексти визначених типів, стилів і жанрів, логічно і послідовно висловлюючи думки та зважаючи на мету, адресата, власний життєвий досвід;</p> <p>толерантно обстоює власну позицію, звертає увагу на спільні і різні думки учасників дискусії;</p> <p>аналізує зміст написаного з погляду цілісності та повноти викладу;</p> <p>коригує та вдосконалює письмовий текст;</p>

<p>Говоріння</p>	<p>виокремлює та розрізняє мовні одиниці різних рівнів (звуки, частини слова, слова, форми слова, словосполучення, речення, тексти);</p> <p>відтворює окремі художні засоби для втілення власних творчих намірів</p>	<p>вирізняє окремі мовні явища у своєму та чужому мовленні, пояснює їхню суть;</p> <p>наслідує окремі стильові риси текстів у процесі створення власного тексту чи медіатексту для взаємодії з іншими особами</p>	<p>порівнює та зіставляє мовні одиниці різних рівнів за визначеними ознаками;</p> <p>порівнює тексти щодо наявності в них певних мовних явищ;</p> <p>вирізняє спільні та різні риси між власним мовленням і мовленням інших осіб;</p> <p>використовує для урізноманітнення власного мовлення літературні твори, словники та довідкові джерела</p>	<p>творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів доречні нестандартні рішення, обґрунтовуючи зроблений вибір</p>
-------------------------	--	---	---	---